

KULANNADA 6 & 7

WAXAA DHIIRIGELIYAY SHEEKOYIN
- WAXAA AWOOD SIIYAY XEELADO

KA HADALKA KU SAABSAN XEELADAHA

Boorarka sheekooyinka xeeladaha

Wajir ka dibaan Machsom Watch oo wadahadal la waa akhbar Israel 30 ah.

Markhaatiyaal ku sugan bar baaritaan ciidan, Israa'iil

Sannadkii 2001, saddex haween Israa'iiliyiin ah ayaa go'aansaday in ay la socdaan dhaqanka askarta ku sugan bar baaritaan oo ay leeyihiin ciidamada Israa'iil, iyaga oo rajeynaya in tani ay gacni ka geysan doonto ka hortagga xadgudubyada xuduudaha Falastiiniinta ka gudbaya Daanta Galbeed ee la haysto Iyo gudaha Israa'iil. Hindisahooda wuxuu kor ugu soo kacay ururka Machsom Watch, kaas oo hadda hayst 300 oo mutadawicin dumar ah oo kormeeraya dhowr bar baaritaan maalin kasta.

Marka askartu isku dayaan in ay istaajiyaan dadka ka gudbaya ama ay la wareega kaarka aqoonsiga, kormeerayaashu si aamusnaan ah ayay u farageliyaan, hadi u maleynayaan inay wax isbeddel ah samayn karto. Waxay u dacwoodaan sarakisho sare ee ciidamada marka ay arkaan xadgudubyo halis ah waxayna i dhiirigeliyaan Falastiiniyiinta inay siidas oo kale sameeyaan. Waxay daabacaa warbixino faahfaahsan oo ku saabsan xadgudubyada la arkay.

Xigasho: TheLocalChangemakers for Saabtan Kuqaybka Kataraha, www.theLocal.org, Machsom Watch, <http://mochsomwatch.org>

**XEELAD
KA HORTAG**

Xeeladaha ka hortagga waxaa ka mid ah isku dayga looga hortagayo xadgudubyada ka dhaca xaalada gaar ah. Bulshooyinka iyo ururada bulshada rayidka ah, tani waxay inta badan ka lug leedahay joogitaan musqada oo jireed si looga hortago kuwa xadgudubka geysta. Tani waxay ku lug yeelan kartaa la socodka dadka halista ugu jira weerarka, si loo siiyo badbaado tiro ahaan, ama la socodka dadka ku sugan xadgudubka booliska si loo hubiyo in mas'uuliyiintu ay ogyihiin in la daawano oo lagu wargelinaayo.

Maamullada, waxay ku lug leeyihiin dejinta nidaamada kormeerka gudaha iyo warbixinta si loo hubiyo in xadgudubyada ama guuldarrooyinka ay geystaan maamullada la ogaado oo si haboon wax looga qabto.

Xeeladaha lagu horumarinayo xuquuqda aadanaha

XEELADAHHA GURMADKA DEGDEGGA AH

Waxaan adeegsanaa xeelado degdeg ah si aan wax uga qabanno xadgudubyada xuquuqda aadanaha ee soo socda ama socda ee ka dhanka ah dad gaar ah, meelo gaar ah. Xeeladaha gurmada degdegga ah waxaa loo isticmaalaa in looga hortago xadgudubyada mustaqbalka, in la joojiyo xadgudubyada socda iyo in la badbaadiyo kuwa ay saameeyeen, iyo in la codsado gargaar ama in dadka looga digo khatarta. Xaaladaha gurmada degdeg ah had iyo jeer ma ahan kuwo aad u ballaaran - in lala kulmo hadallo nacayb ah oo baska loogu qaadayo shaqada waa xaalad degdeg ah oo loogu talagalay qofka ay dhibaataada saameysey.

TUSAALOOYINKA XORRIYADDA DIINTA AMA

'XAALADAHHA GURMADKA DEGDEGGA AH' EE CAQIIDADDA

Dhibaateynta, hadallada nacaybka iyo dambiyada nacaybka - tusaale ahaan weerarrada afka ah ee internetka ama shakhsi ahaan, kicinta rabshadaha, weerarrada, burburinta hantida, weerarrada goobaha cibaadada, rabshadaha bulshada iyo xarig aan loo meel dayin.

XEELAD KA HORTAG

Xeeladaha ka hortagga waxaa ka mid ah isku dayga looga hortagayo xadgudubyada ka dhaca xaalado gaar ah. Bulshooyinka iyo ururada bulshada rayidka ah, tani waxay inta badan ku lug leedahay joogitaan muuqda oo jireed si looga hortago kuwa xadgudubka geysta. Tani waxay ku lug yeelan kartaa la socodka dadka halista ugu jira weerarka, si loo siiyo badbaado tiro ahaan, ama la socodka dadka ku sugan saldhigyada booliiska si loo hubiyo in mas'uuliyiintu ay ogyihiin in la daawanayo oo lagu wargelinaayo.

Maamullada, waxay ku lug leeyihiin dejinta nidaamyada kormeerka gudaha iyo warbixinta si loo hubiyo in xadgudubyada ama guuldarrooyinka ay geystaan maamullada la ogaado oo si habboon wax looga qabto.

Xubin ka tirsan Machsom Watch oo wadahadal la leh askari Israa'iili ah.

PHOTO EDDIE GERALD /ALAMY STOCK PHOTO

Markhaatiyaal ku sugan bar baaritaan ciidan, Israa'iil

Sannadkii 2001, saddex haween Israa'iiliyiin ah ayaa go'aansaday in ay la socdaan dhaqanka askarta ku sugan bar baaritaan oo ay leeyihiin ciidamada Israa'iil, iyaga oo rajeynaya in tani ay gacan ka geysan doonto ka hortagga xadgudubyada xuquuqda Falastiiniyiinta ka gudbaya Daanta Galbeed ee la haysto iyo gudaha Israa'iil.

Hindisahoodu wuxuu kor ugu soo kacay ururka Machsom Watch, kaas oo hadda haysta 300 oo mutadawiciin dumar ah oo kormeeraya dhowr bar baaritaan maalin kasta.

Marka askartu isku dayaan in ay istaajiyaan dadka ka gudbaya ama ay la wareegaan kaararka aqoonsiga, kormeerayaashu si aamusnaan ah ayay u farageliyaan, haddii ay u maleynayaan inay wax isbeddel ah samayn karto. Waxay u dacwoodaan saraakiisha sare ee ciidamada marka ay arkaan xadgudubyo halis ah waxayna ku dhiirigeliyaan Falastiiniyiinta inay sidaas oo kale sameeyaan. Waxay daabacaan warbixinno faahfaahsan oo ku saabsan xadgudubyada la arkay.

Xigasho: Xeelado Cusub oo ku Saabsan Xuquuqda Aadanaha, www.newtactics.org; Machsom Watch, <https://machsomwatch.org>

'Derbi nabadeed' oo kala qeybinaya gobollada jamhuuriga iyo kuwa daacadda ah, Waqooyiga Ireland.

PHOTO ANDREW PARSONS / ALAMY STOCK PHOTO

Ka hadalka derbiga, Waqooyiga Ireland

In ka badan 3,500 oo qof ayaa ku dhintay 'Dhibaatooyinka' - 30 sanno oo rabshado siyaasadeed ah oo u dhexeeyay Protestant Unionists (kuwaas oo doonayay in Waqooyiga Ireland ay sii joogto UK) iyo Catholic Irish Republicans. Bulshooyinkani waxay ku nool yihiin go'doon, mararka qaarkoodna waxaa qaab ahaan kala fogeeya 'derbiyada nabadda' oo dhererkoodu yahay 3-8m kuwaas oo loogu tala galay in lagu yareeyo rabshadaha.

Intii lagu jiray Dhibaatooyinka (1968-1998), hubanti la'aanta ku saabsan waxa ka dhacaya gadaasha derbiga waxay horseedi kartaa rabshado. Belfast Solidarity waxay abuurtay shabakad mutadawiciin ah labada dhinac ee derbiga, iyadoo siinaya taleefannada gacanta si ay ula xiriiraan. Mutadawiciinta ayaa isku yeeray si ay uga digaan xaaladaha soo koraya oo ay u wadaagaan macluumaadka. Kadib waxay faafiyeen macluumaad sax ah, iyadoo yareeyay hubanti la'aanta iyo ka hortagga rabshadaha, gaar ahaan inta lagu jiro dhacdooyinka xasaasiga ah sida dibadbaxyada siyaasadeed.

Xigasho: Xeelado Cusub oo ku saabsan Xuquuqda Aadanaha, www.newtactics.org; Isdhexgalka Belfast, www.peacewall.org

XEELAD JOOJI OO BADBAADI

Xeeladaha joojinta iyo badbaadinta waxaa ka mid ah faragelinta tooska ah si loo joojiyo xadgudubyada socda iyo in dadka khatarta ku jira loo qaado dhanka badbaadada.

Caqabadaha ama waxyaabaha mashquuliya dadka ku lug leh hadallada nacaybka ama dhibaataaynta waa hal dariiqo oo lagu joojin karo xadgudubka goobaha dadweynaha iyo internetka. Tusaalooyin kale waxaa ka mid ah abuurista caqabado muuqaal si loo joojiyo xadgudubka, tusaale ahaan, sameynta silsilado dad ah oo ku wareegsan goobaha cibaadada ee nugul ama joojinta gawaarida wadada si loo yareeyo horumarka kooxaha rabshadaha wata, maleeshiyaadka ama militariga. Xeeladahani waxay inta badan ku lug leeyihiin halisyo.

PHOTO R.M. Modi / Alamy Stock Photo

Ilaalinta lamaanayaasha diimaha kala duwan, Hindiya

Hindiya, nidaamka dhaqanka ee qowmiyadaha ayaa dadka u qeybiya afar kooxood oo leh heerar kala duwan oo mansab ah, oo ay ku jiraan Dalits (dadka la faquuqo). Gurka qowmiyadaha iyo kuwa diimeedba aad ayaa looga xumaadaa. Sharcigu wuxuu dhigayaa in gurka diinta la diiwaan geliyo 30 maalmood ka hor arooska, qoysaskana waxaa la ogeysiiyaa qorshayaasha arooska. Lamaane badan ayaa ku nool cabsi laga qabo aargoosi ka timaada xubnaha qoyska inta lagu jiro waqtigan. Qaar ka mid ah gobollada Hindiya ayaa sidoo kale soo bandhigay sharciyo mamnuucaya 'gurka beddelka', kaas oo lamaanaha gelinaya halis xabsi.

'Xuquuqda Jacaylka' waa olole lagu ilaalinayo lamaanayaasha diimaha kala duwan iyo kuwa isku jinsiga ah. Waxay siisaa lamaanayaasha caawimaad ku saabsan helitaanka ilaalinta booliiska iyo hoy ammaan ah, caawimaad sharci si loo diiwaan geliyo gurka iyo la-talin si wax looga qabto walbahaarka. Waxaa si ikhtiyaari ah u maamula laba wariye.

Xigasho: News click, www.newsclick.in

XEELAD CAAWIMO WACO OO KA DIG

Badanaa, waxaan nafteena u weyneynaa awood aan uga hortagno ama aan ku joojinno xadgudubka. Waxaa laga yaabaa in aan u baahanno inaan caawimaad ka dalbanno dadka leh saameynta lagama maarmaanka ah iyo in aan u digno dadka khatarta ku jira, si ay u helaan badbaado.

Waxaa laga yaabaa in aan caawimo ka codsano hoggaamiyeyaasha bulshada, oo ay ku jiraan hoggaamiyeyaasha diinta maxalliga ah iyo kuwa qaranka - tusaale ahaan si loo dejiyo xiisadaha ama rabshadaha ka jira bulshada. Haddii sarkaal dadweyne uu geysanayo xadgudubyo ama uu ku guul dareysto in uu farageliyo si loo joojiyo xadgudubka, markaa baaqa gargaarka waxaa ka mid noqon kara in la weydiisto hoggaamiyeyaasha siyaasadda ama saraakiisha sare ee heer gobol ama heer qaran in ay soo farageliyaan. Waxaan sidoo kale u adeegsan karnaa warbaahinta si aan u wacno caawimaad oo aan cadaadis ugu saarno mas'uuliyiinta in ay soo farageliyaan.

PHOTO MATYAS REHAK / ALAMY STOCK PHOTO

Baaq loo dirayo gargaar si looga fogaado rabshado, Hindiya

Sannadkii 2007, Hinduuga ayaa isku dayay in ay kiciyaan rabshado bulsho oo ka dhacay magaalada Panipat ee Haryana. Waxay si qarsoodi ah u dhigeen sanamyo ilaahyo Hinduuga ah gudaha masaajid si ay "u sheegtaan" masaajidka in uu yahay meel ay Hinduuga caabudaan oo ay ilaahyada Hinduuga "ka soo baxeen", iyaga oo u rogay macbad oo kiciyay rabshado.

Markii ay ogaadeen sanamyada, hoggaanka masaajidku waxay ogaadeen khatarta waxayna isla markiiba la xiriireen Bhagat Sigh Se Dosti, oo ah urur ka shaqeeya horumarinta wadhadalka diimaha iyo nabadda magaalada. Waxay si wadajir ah uga codsadeen xubnaha bulshada Muslimiinta in ay is dejiyaan oo aysan dibadbax sameyn, maadaama taasi ay horseedi karto jawaab celin rabshado wata. Ururka diimaha kala duwan ayaa abaabulay hoggaamiyeyaal ka socda bulshada Hinduuga si ay uga saaraan sanamyada. Sanamyada si xushmad leh ayaa looga saaray mana jirin wax rabshado ah.

Xigasho: Xarunta Daraasaadka Bulshada iyo Cilmiga iyo U doodista. Ram Mohan Roy

Ololaha Ubaxa Cad, Myanmar. PHOTO BHRN

Wadajirka ayaa mas'uuliyiinta u horseeday in ay wax qabtaan, Myanmar

In Sannadkii 2019, koox hubaysan oo ka badan 100 Buddhist xagjir ah oo ku sugan Yangon ayaa u hanjabtay Muslimiinta in ay isugu yimaadaan saddex goobood oo si rasmi ah loo ansixiyay oo ku yaal magaalada inta lagu jiro bisha Ramadaan. Hoggaamiyeyaasha Muslimiinta deegaanka ah ayaa lagu qasbay in ay saxiixaan bayaan ay ku heshiiyeen in aysan qaban kulanada salaada, iyadoo cadaadis ka yimid dadkii badnaa awgeed, mas'uuliyiinta deegaanka ah ayaa xiray goobaha lagu tukado.

U halgamayaasha iyo wadaaddada caanka ah ee Buddhist-ka ayaa isla markiiba ka jawaabay iyaga oo booqday bulshooyinka Muslimiinta ah ee ay dhibaataadu saameysey, iyaga oo bixinaya ubaxyo cadcad oo calaamad u ah wadajirka. Ololaha Ubaxa Cad, oo ay hoggaaminayaan dhallinyaro u dhaqdhaqaaqa Buddhist-ka, ayaa si dhakhso ah ugu soo ururay baraha bulshada, isaga oo ku faafay magaalo ilaa magaalooyin kale. Dhanka kale, hoggaamiyeyaasha diinta ee Myanmar ayaa la xiriiray Wasaaradda Arrimaha Diinta iyo Dhaqanka, iyaga oo ku boorriyay in dib loo furo goobaha cibaadada, taasoo dhacday 24 saacadood gudahood.

Xigasho: Kyaw Win, Shabakadda Xuquuqda Aadanaha ee Burma, bhrn.org.uk

XEELADAHHA ISBEDDELKA

Waxaan adeegsanaa xeelado isbeddel si aan u saameyno go'aan-sameeyayaasha. Go'aan-sameeye waa qof awood u leh inuu beddelo xeerarka, siyaasadaha, iyo siyaabaha wax loo qabto. Go'aan-sameeyayaasha waxaa laga heli karaa dowladda (oo ay ku jiraan hoggaamiyeyaasha dhaqanka), hay'adaha dadweynaha sida dugsiyada, isbitaallada ama nidaamka caddaaladda, iyo bulshooyinka diinta iyo ganacsiga.

Istaraatiijiyadaha isbeddelka ayaa cadaadis saaraya go'aan-sameeyayaasha si ay wax uga qabtaan dhibaatooyinka xuquuqda aadanaha ee saameeya. Xeeladahaani waxay muujinayaan xoogga walaaca dadweynaha ee ku saabsan dhibaatooyinka waxayna soo jeedinayaan xalal. Badanaa waxaa loo isticmaalay in wax looga qabto xadgudubyada xuquuqda aadanaha ee muddada dheer soo jiray ee ku salaysan sida bulshadu u shaqeyso, tusaale ahaan iyadoo wax looga beddelayo sharciyada, siyaasadaha, iyo qaab dhaqanka.

Waxaa jira afar nooc oo xeeladodo isbeddel ah: U ololeyn, u doodid, dhiirigelin iyo iska caabin.

XEELAD OLOLAHA

Ololaha wuxuu ku saabsan yahay dadka caadiga ah oo qaadaya tallaabo ballaaran si ay u abuuraan cadaadis isbeddel. Waxay ku lug leedahay muujinta diidmada dadweynaha ee ku aaddan xadgudubyada xuquuqda aadanaha intii suurtagal ah iyo muujinta taageerada dadweynaha ee xalalka aan soo jeedinayno. Helitaanka warbaahinta, wacyigelintu waa qeyb muhiim ah oo ka mid ah istaraatiijiyadaha ololaha. Baraha bulshadu waxay noqon karaan qalab muhiim ah oo lagu wargeliyo ra'yiga dadweynaha iyo in la abaabulo ka qeyb galka dadweynaha ee ololaha.

Ololaha waxaa ka mid ah dhammaan noocyada mudaaharaadka: laga bilaabo codsiyada iyo qorista warqadaha, ilaa dibad baxyada waddooyinka, ilaa bandhigyada heesaha ama farshaxanka waddooyinka, ilaa ficillada astaan u ah sida xirashada dharka midabada leh ama isticmaalka tilmaamayaasha gacanta qaarkood, ilaa ficillada isku-dubaridka ah ee laga qaaday badbaadada guriga - sida daminta nalalka ama garaacista dheriyada waqtiyada qaarkood ee maalinta.

Farshaxan mudaaharaad ah oo ka socda waddooyinka Delhi.

PHOTO SUDIPTA DAS / ALAMY STOCK PHOTO

Fanaaniinta oo ka mudaaharaaday sharciyada muwaadinimada, Hindiya

Dowladda Hindiya waxay ansixisay sharci u baahan qof walba inuu caddeeyo in uu yahay muwaadin. Qof kasta oo aan sidaas sameyn karin wuxuu halis ugu jiraa inuu waayo muwaadinimadiisa oo la xiro. Dad badan oo sabool ah ma haystaan shahaadooyinka dhalashada ee lagama maarmaanka ah. Sharcigu wuxuu khuseeyaa qof walba, laakiin sharci kale oo cusub wuxuu muwaadinimada siinayaa dadka laga tirada badan yahay ee u nugul dhibaataaynta dalalka deriska la ah ee Muslimiinta, sida Hinduuga, Sikh iyo Masiixiyiinta. Marka la isku daro, sharciyadani waxay ka dhigan yihiin in Muslimiinta saboolka ah ay halis ugu jiraan inay noqdaan kuwo aan lahayn waddan oo la xiro.

Farshaxanleyda Hindiya oo dhan ayaa ka qeyb qaatay dibadbaxyo ballaaran oo ka dhan ah sharciyada cusub, iyadoo goobaha dadweynaha ku beddelay sawirro, sawirro iyo farshaxanno qaab khariidad bir ah oo Hindiya ah oo ay ku jiraan dalabaadka dibad baxayaasha.

Xigasho: Al Jazeera

XEELAD U DOODISTA

U doodiddu waxay ku saabsan tahay qancinta waxayna inta badan u dhacdaa si aamusnaan ah, iyada oo loo marayo wadhadallo albaabadu xiran yihiin. Waxay diiradda saartaa sidii go'aan-qaatayaashu u taageeri lahaayeen soo-jeedinno gaar ah oo ku saabsan isbeddelka ama ay u qaadi lahaayeen tallaabooyin gaar ah. U doodiddu waxay u janjeertaa inay dhisto xiriiro kalsooni ah oo la dhiso waqti ka dib. Inta badan ee 'qancinta' ay sharci tahay oo saameyn badan leedahay, ayay u badan tahay in ay ku guuleysato.

Doodaha kaa caawin kara inaad qanciso go'aan-sameeyayaasha waxaa ka mid ah:

- caddayn muujinaysa saameynta xun ee dhibaataada iyo macluumaadka ku saabsan sida xalka la soo jeediyay uu uga shaqeeyay meelo kale
- muujinta khataraha soo food saara go'aan-sameeyaha ama ururkooda haddii dhibaatooyinka loo ogolaado in ay sii socdaan – tusaale ahaan, luminta wejiga
- muujinta faa'iidooyinka siyaasadeed ama sumcadda ee go'aan-sameeyaha uu u leeyahay qaadashada tallaabooyin lagu taageerayo isbeddelka
- muujinta qiimaha go'aan-sameeyaha oo ah qof akhlaaq ama sharci ah oo mas'uul ka ah ilaalinta wanaagga dadweynaha.

Aqalka Baarlamaanka, Kyrgyzstan.

PHOTO ROBERT WYATT / ALAMY STOCK PHOTO

Hoggaamiyeyaasha diinta ayaa isu yimid si ay saameyn ugu yeeshaan Baarlamaanka iyo Kyrgyzstan

Markii la soo jeediyay isbeddelo lagu sameeyay sharciga diinta sannadkii 2012, hoggaamiyeyaasha lixda bulsho ee ugu waaweyn Kyrgyzstan waxay go'aansadeen in ay ka falceliyaan. Iyaga oo hore u qaatay tababar ku saabsan Xorriyadda Diinta ama Caqiidadda, hoggaamiyeyaashu waxay ogaayeen in soo jeedintu ay xadgudub ku tahay dhowr xuquuqood oo ay halis ugu jirto in ay abuurto xiisad u dhaxaysa kooxaha diinta. Lixda bulsho ee diimeed waxay warqad wadajir ah u soo saareen Guddiga Arrimaha Diinta ee Gobolka iyo Baarlamaanka, iyaga oo ka codsaday in ay diidaan wax-ka-beddelka la soo jeediyay. Xildhibaanadu waxay tixgeliyeen warqadda wadajirka ah waxayna u codeeyeen wax-ka-beddelka.

Xigasho: Vladislav Hegay, Golaha Diimaha Kala Duwan ee Kyrgyzstan

Dowladdu waxay maalgelisay tuugadii weeraray macbadka..

PHOTO BPSOS

U doodista caalami ah ee bulshooyinka deegaanka ah, Fiitnaam

Ka-qeybgalka bulshada rayidka ah ee heer caalami ah ayaa gacan ka geysan kara in si guul leh loogu doodo loona doodo xuquuqda bulshooyinka diimaha deegaanka ah. Dalka Vietnam, mas'uuliyiinta deegaanka ah waxay isku dayayeen in ay qabsadaan 107 hektar oo keyn geed ah oo ay leedahay Thien An Abbey, oo ah kaniisad Katoolig ah, afartankii sanno ee la soo dhaafay. Ololaha qabsashada dhulka ayaa sii xoogeystay sannadihii la soo dhaafay.

Sannadkii 2020, kooxo abaabulan oo ay shaqaaleysiisay dowladda hoose ayaa hareereeyay abbey-ga, iyaga oo weeraray wadaaddada iyo soorooyinka si ay u qabsadaan 59 hektar oo dhul ah oo harsan. TV-ga dowladdu wuxuu sidoo kale baahiyay macluumaad been abuur ah oo sumcad dil ah oo ku saabsan macbadka. Jawaab ahaan, BPSOS - oo ah urur qurbo-joog ah oo reer Vietnam ah - ayaa hoggaaminayay olole caalami ah oo u doodid iyo warbaahineed kaas oo sababay in dadkii badnaa ay kala firdhaan oo ay soo baxaan taageero caalami ah oo xooggan.

Xigasho: BPSOS, www.bpsos.org

PHOTO PACIFIC PRESS MEDIA PRODUCTION CORP. / ALAMY STOCK PHOTO

Ololaha xuquuqda aaska, Sri Lanka

Laga bilaabo Abriil 2020, dowladda Sri Lanka waxay amartay in la gubo dhammaan dadkii ku dhintay COVID, inkastoo Hay'adda Caafimaadka Adduunka ay sheegtay in aasku uusan khatar aheyn. Islaamku wuxuu mamnuucayaa gubista meydadka. Laga bilaabo Maarso 2021, laba meelood saddex meelood dadka ku dhintay COVID waxay ka soo jeedeen qowmiyadaha laga tirada badan yahay. Dhibanayaal badan ayaa ka fogaaday in ay raadsadaan daaweyn, iyaga oo ka baqaaya in la ogaado oo la gubo meydadkooda.

Iyadoo laga jawaabayo xeerarka, xisbiyada siyaasadda, qareennada, ururada Islaamiga ah, iyo dadka u dhaqdhaqaaqa bulshada rayidka ah ee dhammaan diimaha ayaa dacwado ka gudbiyay sharciga. Waxaa jiray dibad baxyo socda, kow iyo toban qoysna waxay dacwado ka gudbiyeen Maxkamadda Sare. Gubista qasabka ah ee carruurta yar-yar ayaa u horseeday caro dadweyne oo baahsan, iyadoo dad diimeedyo kala duwan ay xarigyo cad ku xireen albaabada goobaha lagu gubo meydadka.

Xigasho: BBC news, Alarabiya.net

XEELAD DHIIRIGELINTA

Xeeladaha dhiirigelinta waxay u suurta gelinayaan shakhsiyaadka iyo ururada - tusaale ahaan, dugsiyada, milkiilayaasha ganacsiga ama saraakiisha dowladda – in ay doortaan in ay sameeyaan waxa saxda ah iyaga oo bixinaya dhiirigelin. Dhiirigelintu waxay noqon kartaa mid dhaqaale ama la xiriirta sharafta iyo aqoonsiga.

Tusaale ahaan, abaalmarinnada lagu aqoonsanayo doorka macallin, guddiga dugsiya, ganacsiga ama hoggaamiyaha diinta ee joojinta cagajuglaynta ama ka hortagga takoorka iyo hadallada nacaybka ayaa dhiirrigelin kara u heellanaanta yoolalkan.

PHOTO FRIEDRICH STARK / ALAMY STOCK PHOTO

Dhiirigelin lagu joojinayo gudniinka fircooniga ah ee dumarka, Sierra Leone

In kasta oo dhaqanku hadda sharci darro yahay, haddana qiyaastii 90% dumarka Sierra Leone ayaa la kulmay gudniinka fircooniga ah (FGM) - oo ah dhaqan dhaqameed ka horreeyay Masiixiyadda iyo Islaamka asal ahaan.

Ololaha Heerka ugu aasaasiga ah ayaa la shaqeynaya bulshooyinka si loo wacyigeliyo khataraha caafimaad ee gudniinka fircooniga ah. Ololaha ayaa lagu ogaanayaa oo isku dayaya in la beddelo doorka haweenka maxalliga ah ee ku dhaqma dhaqankan. Hadafku waa in la awoodsiyo haweenkan in ay ka tagaan dhaqankan, helaan illo kale oo dakhli ah, iyo in ay dib u soo ceshadaan doorkoodii ahaa ilaalada qiyamka dhaqameed iyaga oo adeegsanaya caadooyin aan ku lug laheyn jarista.

Xigasho: The Lancet

XEELAD ISKA CAABINTA

Mararka qaar dowladaha iyo shakhsiyaadka diinta ama kuwa kale ee awoodda leh ayaa ka hor istaaga dadka in ay si nabad ah u adeegsadaan xuquuqdooda aadanaha. Caabudidida waxaa ka mid ah in ay si cad u adeegsadaan xuquuqdeenna aadanaha inkastoo ay jiraan caadooyin, xayiraado aan rasmi ahayn ama mamnuucyo sharci ama siyaasadeed. Mudaaharaadyada sharci darrada ah ayaa laga yaabaa in ay yihiin tusaalaha ugu badan ee tan.

Tusaalooyinka kale ee caabudidida waa bulshooyinka diimeed ee sii wada inay u kulmaan cibaadada inkastoo ay jiraan mamnuucyo sharci ah, lamaanayaasha diimaha kala duwan ee guursanaya inkastoo ay jiraan mamnuucyo iyo muujinta furan ee aragtiyo nabadeed laakiin mamnuuc ah (tusaale ahaan, caqiidooyinka diin la'aanta ah xaaladaha qaarkood). Xeeladahani badanaa aad bay khatar u yihiin. Mararka qaar dowladaha iyo shakhsiyaadka diinta ama kuwa kale ee awoodda leh ayaa ka hor istaaga dadka in ay si nabad ah u adeegsadaan xuquuqdooda aadanaha. Caabudidida waxaa ka mid ah in ay si cad u adeegsadaan xuquuqdeenna aadanaha inkastoo ay jiraan caadooyin, xayiraado aan rasmi aheyn ama mamnuucyo sharci ama siyaasadeed.

Mudaaharaadyada sharci darrada ah ayaa laga yaabaa inay yihiin tusaalaha ugu badan ee tan. Tusaalooyinka kale ee caabudidida waa bulshooyinka diimeed ee sii wada in ay u kulmaan cibaadada inkastoo ay jiraan mamnuucyo sharci ah, lamaanayaasha diimaha kala duwan ee guursanaya inkastoo ay jiraan mamnuucyo iyo muujinta furan ee aragtiyo nabadeed laakiin mamnuuc ah (tusaale ahaan, caqiidooyinka diin la'aanta ah xaaladaha qaarkood). Xeeladahani badanaa aad bay khatar u yihiin.

Haweenka Jinsiga iska beddelaya ee ka qeybgalaya munaasabad wacyigelin ah oo ku saabsan HIV oo ka dhacday Karachi.

PHOTO ASIANET-PAKISTAN / SHUTTERSTOCK

Meelo ammaan ah oo loogu talagalay haweenka isbeddelaya, Pakistan

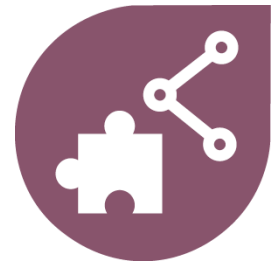
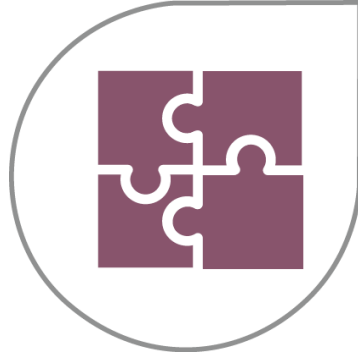
Dadka jinsiga iska beddelaya ee ku nool Pakistan badanaa waxaa diida qoysaskooda waxaana lagu qasbaa inay ku noolaadaan tuugsi, qoob-ka-ciyaar ama dhillo. Inkastoo aysan jirin mamnuuc rasmi ah oo lagu soo rogay dadka jinsiga iska beddelaya in ay tagaan goobaha cibaadada, haddana dadka jinsiga iska beddelaya badanaa waa la diidaa.

Duleedka Islamabad, haweeney jinsi-beddele ah ayaa ka hor timid dhaqanka iyadoo furtay Madrasa-dii ugu horreysay ee dalka loogu talagalay dadka jinsiga beddelaya, iyadoo siisay meel ammaan ah oo ay wax ku bartaan oo ay ku xoojiyaan iimaankooda. Dhanka kale, wadaad dumar ah oo ku sugan Karachi ayaa gurigeeda ka furtay kaniisaddii ugu horreysay ee loogu talagalay dadka jinsiga beddelaya, ka dib markii mas'uuliyiinta kaniisaddu ay diideen in ay isticmaalaan dhismaha kaniisadda.

"Marka aan tagno kaniisadaha kale, waxay na weydiistaan inaan timaha iska jarno ka hor inta aynaan soo gelin."

Xigasho: Aljazeera; gandhara.rflerl.org

XEELADAH A DHISMAHA

Dhisidda xeeladaha waxay ku saabsan tahay shaqo muddo dheer ah si loo dhiso 'dhaqan' xuquuqda aadanaha ah. Tani waxay ka dhigan tahay in loo shaqeeyo bulsho ay qof walba:

- wuu ogyahay xuquuqda aadanaha ee aan dhammaanteen leenahay
- wuxuu u arkaa ixtiraamka xuquuqda aadanaha mid caadi ah oo sax ah
- wuxuu fahmaa doorkooda ku aaddan ixtiraamka iyo ilaalinta xuquuqda aadanaha - tusaale ahaan macallin, sarkaal booliis, sharci-dejin, ganacsade ama hoggaamiye diimeed
- wuxuu yaqaan SIDA loogu istaago xuquuqda iyaga iyo tan dadka kale iyo waxa la sameeyo haddii xuquuqda la jebiyo.

Abuuritaanka noocan ah 'dhaqanka' waa geedi socod muddo dheer ah oo ku lug leh dhisidda wacyigelinta, ka-qaybgalka, xirfadaha iyo shabakadaha, labadaba dadweynaha guud iyo dhammaan hay'adaha dadweynaha iyo kuwa gaarka loo leeyahay ee bulshada. Dhisidda istaraatiijiyado waxay abuurtaa shuruudo horudhac ah oo isbeddel ah oo qaab muwaadiniin iyo hay'ado xog ogaal ah, firfircoon, awood leh.

XEELAD DHISID WACYIGELIN

In qof walba oo bulshada ka mid ah la ogeysiiyo xuquuqda aadanaha waa tallaabada ugu horreysa ee loo qaadayo dhisidda bulsho ixtiraamta xuquuqdaas. Badanaa dadku ma oga xuquuqdooda - ha ahaato heerarka caalamiga ah ama shuruucda qaranka. La'aanta wacyigelintu waxay dadka ku keentaa in ay aqbalaan, u dulqaataan ama iska indhatiraan xadgudubyada ay geystaan dowladda, dabaqadda xukunka haysa ama awoodaha kale ee bulshada.

Xeeladahaani waxay ku lug leedahay dhisidda wacyigelin ku saabsan ee:

- xuquuqda aadanaha oo ah fikrad
- ilaalinta caalamiga ah iyo tan qaranka ee xuquuqda aadanaha
- arrimaha xuquuqda aadanaha ee heerka bulshada ee saameeya nolosha dadka caadiga ah.

Wacyigelintu waa mid ka mid ah xeeladaha ugu badan ee loo isticmaalo horumarinta xuquuqda aadanaha. Caqabadda ugu weyn waxay ku jirtaa caawinta dadka in ay fahmaan muhiimadda xuquuqda aadanaha ee noloshooda iyo sida xuquuqda aadanuhu u noqon karto qalab ka caawiya in ay ka gudbaan xadgudubyada.

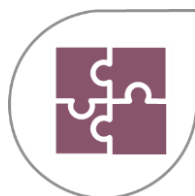

PHOTO GUISEPPE MASCI / ALAMY STOCK PHOTO

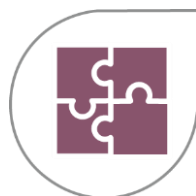
Wacyigelin ku saabsan dhismaha nabadda, Tansaaniya

Markii Masiixiyiinta tuulada Kianga ay dhiseen kaniisad, qaar ka mid ah bulshada ugu badan ee Muslimiinta ah ayaa ka mudaaharaaday iyaga oo masaajid ka dhisay hortiisa, inkastoo ay horeba u jireen dhowr masaajid oo tuulada ku yaal. Khilaaf socda ayaa ka dhex qarxay dadkii kaniisadda tagayay iyo Muslimiintii isu soo baxay in ay mudaaharaadaan, waxaana dhoobo tuuristii ay isu beddeshay rabshado gacan ka hadal. Xarunta Diimaha kala duwanee Zanzibar waxay tuulada ka qabanqaabisay guddi diimeed kala duwan oo bilo badan ku qaatay shaqada adag si loo soo afjaro colaadda. Waxay dadka bareen xuquuqda xorriyadda diinta ama caqiidadda waxayna sharaxeen sida ay muhiimka u tahay. Ugu dambeyntii, bulshooyinku waxay ku heshiiyeen in ay si nabad ah u wada noolaadaan.

"Guddiyada diimaha kala duwan waxay si adag uga shaqeynayaan sidii loo bixin lahaa waxbarasho lagu dhisayo nabadda Muslimiinta iyo Masiixiyiinta halkan Zanzibar."

Hidaya Dude, oo ah xubin ka tirsan Xarunta Diimaha kala duwan Zanzibar.

Xigasho: Xarunta Diimaha kala duwan ee Zanzibar

Dalia iyo Rueda tukanaaya.

PHOTO TAADUDIYA

Wada tukashada, Lubnaan

Sannadkii 2015, Dalia, oo ah gabar Shiico ah oo dhalinyaro ah oo ka timid Beirut, waxay rabtay in ay la dagaallanto hadallada diimeed iyo kala qeybsanaanta Muslimiinta Sunniga iyo Shiicada. Facebook-ga, waxay ku weydiisay haddii ay jirto haweeney Sunni ah oo jeclaan lahayd in ay kula tukato masaajid Shiico iyo Sunni ah. Rueda ayaa ka jawaabtay, labadooduna waxay si wada jir ah uga qeyb galeen salaadaha, iyaga oo sawirrada labada booqasho kula wadaagay Facebook-ga.

Waxay heleen jawaabo isku dhafan laakiin waxay ku guuleysteen in ay abuuraan wacyigelin iyo in ay dareenka u jeediyaan dooda diimeed. Sagaal bilood ka dib, nin Sacuudiyaan ah oo ku noolaa Masar oo ku dhiirraday inuu fikraddeeda ka koobiyeey oo saaxiibad Masiixi ah oo Coptic ah ayaa la xiriiray Dalia.

"Qofku wuxuu u baahan yahay inuu tallaabo qaado. Isbeddel kasta oo bulshada ku yimaada wuxuu ka bilaabmaa hal qof."

Rueda

Xigasho: Taadudiya, www.taadudiya.com

XEELAD DHISIDDA KA-QEYBGALKA

Xeeladdan waxay ku saabsan tahay caawinta dadka in ay ka gudbaan feejignaanta oo ay noqdaan kuwo firfircoon. Waxay ku lug leedahay ballaarinta saldhigga dadka doonaya in ay hadlaan oo ay u dhaqmaan si ay u horumariyaan xuquuqda aadanaha, iyaga oo adeegsanaya xeeladaha mid ka mid ah. Tani waxay macnaheedu noqon kartaa abuurista siyaabo ay dadku uga qeyb qaataan ka falcelinta ama soo sheegista xadgudubyada, sida ay arkaan, isku xirka dadka hawlaha ololaha ama dhiirigelinta dadka in ay iskaa wax u qabso ku sameeyaan barnaamijyada wacyigelinta bulshada ama barnaamijyada siinaya dhibbanayaasha taageero nafsaani iyo mid maadi ah.

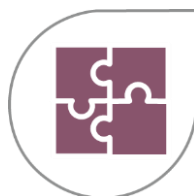

PHOTO PROSTOCK-STUDIO / SHUTTERSTOCK

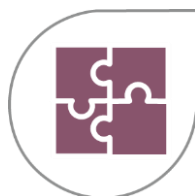
Kicinta dadka si ay u muujiyaan midnimo, Canada

Sannadihii ugu dambeeyay, waxaa dunida oo dhan ku soo badanayay weerarrada lagu qaado goobaha diimaha. Ka dib weerar lagu qaaday masaajid ku yaal Quebec, Giraan nabadeed oo ay sameeyeen dad ka socda sunagogyada maxalliga ah, kaniisadaha iyo macbadyada si ay u muujiyaan midnimo ayaa hareereeyay masaajidada Toronto (magaalo kale oo Kanada ah). Dhallinyaro Muslimiin ah oo ku nool Norway, kuwaas oo ku hareereeyay sunagogyada Yuhuudda iyaga oo wata giraan nabadeed, ka dib weerar lagu qaaday sunagogyada oo ku yaal dalka deriska la ah Denmark, ayaa dhiirrigeliyay fikradda.

"Seeing people there - Jews, Christians, people of other religions or no particular religion, who really care about the Muslim community - is really heartwarming."

Ilyas Ally, Kaaliyaha Imaamka, Xarunta Warfaafinta Islaamka iyo Dacwa, Toronto

Xigasho: CBC News

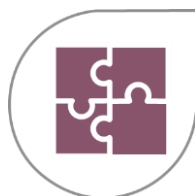

XEELAD DHIS XIRFADAHA

Badanaa, dadka niyad wanaagsan leh ma laha xirfado ama kalsooni ay ku horumariyaan xuquuqda aadanaha. Tani waxay khuseysaa dadka caadiga ah ee u baahan xirfadaha iyo kalsoonida si ay uga qayb qaataan horumarinta xuquuqda aadanaha ee bulshada. Laakiin waxay sidoo kale khuseysaa mas'uuliyiinta dowladda iyo shaqaalaha, iyo ganacsatada, bulshada iyo hoggaamiyeyaasha diinta, kuwaas oo mas'uul ka ah habsami u socodka dhinacyada kala duwan ee nolosha bulshada, iyo xaaladaha ay dadku u nugul yihiin xadgudubyada xuquuqda.

Mararka qaar xadgudubyada xuquuqda aadanaha ayaa sii socda sababtoo ah hoggaamiyeyaasha bulshada iyo mas'uuliyiintu waxay wax u qabtaan 'sida ay had iyo jeer u sameeyaan' oo ma yaqaanaan sida wax loo sameeyo si ka duwan - siyaabo gacan ka geysanaya ilaalinta xuquuqda. Ka caawinta dadka in ay helaan xirfado iyo in ay helaan siyaabo cusub, wax ku ool ah oo macquul ah oo ay dadka uga ilaalin lahaayeen waxyeelada waa xeelad aad muhiim u ah isbeddelka.

Haweeney asal ah ayaa ka qeyb qaadatay xaflad dhaqameed oo ka dhacday dalka Mexico.
LIBRARY / ALAMY STOCK PHOTO

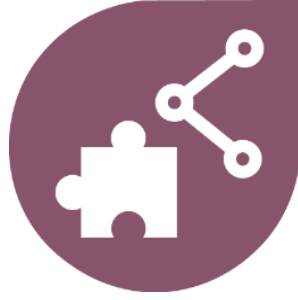
PHOTO ARTERRA PICTURE

Xirfadaha barashada si loo difaaco xuquuqda, Mexico

Shabakadda Difaacayaasha Xuquuqda Aadanaha ee Bulshada waxay tababartaa xubnaha bulshada asaliga ah ee ay soo magacaabaan bulshooyinka saboolka ah ee miyiga si ay ula socdaan una difaacaan xuquuqdooda aadanaha. Waxaa lagu tababaray xuquuqda aadanaha iyo xirfadaha wax ku oolka ah, sida sawir qaadista iyo isticmaalka kombiyuutarka. Marka rabshado dhacaan, waxay ururiyaan markhaatiyaal, waxay ururiyaan caddeymo muuqaal iyo sawir ah, waxay cabashooyin u soo bandhigaan dowladda waxayna u sheegaan saxaafadda iyo kooxaha la socodka xuquuqda aadanaha. Waxay sidoo kale raadiyaan in la sii daayo dadka si aan caddaalad aheyn loo xiray waxayna yaqaanaan sida loo gudbiyo codsi ku saabsan tallaabooyin taxaddar ah marka rabshado xuquuqda aadanaha ay soo dhow yihiin. Waayo-aragnimadooda waxay muujineysaa in bulshooyinka la takooro ay ku lug yeelan karaan difaaca xuquuqdooda.

Xigasho: Xeelado Cusub oo ku Saabsan Xuquuqda Aadanaha, www.newtactics.org

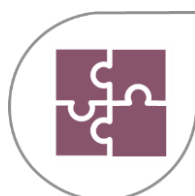

XEELAD

DHISIDDA SHABAKADAHHA

Cilmi-baaristu waxay muujinaysaa in isbeddelka si wax ku ool ah loogu gaaro shabakadaha dadka iyo ururada kuwaas oo qaada tallaabooyin isku xiran, wadajir ah iyo kuwo is-dhammaystiran si loo gaaro yool guud. Shabakadaha waxaa laga dhisi karaa dadka iyo ururada gudaha bulshooyinka, laakiin shabakaduhu waxay sidoo kale isku xiri karaan ururada heer deegaan ilaa heer qaran, iyo heer qaran ilaa heerar caalami.

Dhisidda isbahaysi ka dhexeeya bulshooyinka ama qeybaha - tusaale ahaan isbahaysi lala yeesho bulshada ganacsiga ama bulshooyinka diinta dhexdooda - waxay abuuri kartaa noocyo cusub oo saameyn leh. Inta shabakadu sii ballaaranayso, ayaa sii ballaaranaysa tallaabooyinka ay qaadi karto iyo saameynta iyo sharcinimada oo sii weynaanaysa. Shabakaduhu waxay sidoo kale gacan ka geystaan jebinta go'doominta ay dareemaan shakhsiyaadka iyo ururada u shaqeeya xuquuqda aadanaha, waxayna gacan ka geystaan hoos u dhigida khataraha ay la kulmaan.

Xubnaha shabakadda ayaa akhbaar gaaban ka siiyay diblomaasiyiinta xarunta Qaramada Midoobay ee Geneva.

PHOTO IRAQI WOMEN'S NETWORK

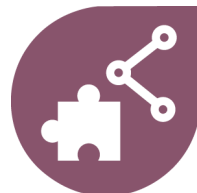
Shabakad u dooda xuquuqda haweenka, Ciraaq

Sannadkii 2004, Maxkamadda Sare ee Ciraaq waxay soo jeedisay Xeer 137 oo qeexaya shareecada Islaamka in ay saldhig u tahay sharciyada xaaladda madaniga ah ee shakhsi ahaaneed. Shabakadda Haweenka Ciraaq waa urur ka kooban in ka badan 100 urur oo bulshada rayidka ah oo dalka oo dhan ah. Iyaga oo ku doodaya in qaraarku uu abaabulay takoorka isla markaana uu sharciyeynayo guurka carruurta iyo dilalka sharafta, shabakaddu waxay isku dubariday olole ballaaran oo mudaaharaadyo iyo u doodid ah, kaas oo socday ilaa laga noqday qodobka. Maanta waxay kor u qaadayaan wacyiga haweenka ee xuquuqdooda, waxay dhiirigeliyaan haweenka in ay u istaagaan doorashada maxalliga ah iyo tan qaranka waxayna tababaraan haweenka si ay u maamulaan olole siyaasadeed.

"Wada shaqayntu waxay na siisaa awood dhab ah. Waxay na siisaa cod dheer marka aan dalbanayno xuquuqdeenna waxayna naga caawisaa in aan gaarno caddaalad dhab ah."

Amal Kabashi, Isuduwaha Shabakadda Haweenka Ciraaq

Xigasho: Ururka Caalamiga ah ee Haweenka ee Nabadda iyo Xorriyadda, www.wilpf.org

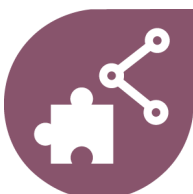
Haween ku sugan bamka biyaha ee ku yaal tuulo miyiga ah Chhattisgarh.

PHOTO JOERG BOETHLING / ALAMY STOCK PHOTO

Difaaca xuquuqda Chhattisgarh, Hindiya

Ka dib markii ay ka qeyb qaateen tababar ku saabsan Xorriyadda Diinta ama Caqiidadda, qiyaastii 25 qof oo ku nool gobolka Chhattisgarh, Hindiya, ayaa sameeyay koox si joogto ah u kulanta oo ka shaqeysa ilaalinta xorriyadda diinta ama caqiidadda bulshooyinka Masiixiyiinta ah ee gobolka. Dadka laga tirada badan yahay ee diimaha ayaa badanaa la kulma takoor bulsho meelaha miyiga ah ee Hindiya. Magaalada Chhattisgarh, mid ka mid ah dadka diinta Masiixiga qaatay ayaa la kulmay dhibaatooyin markii xubnaha tuulada uu ka soo jeedo ay isugu yimaadeen si ay uga wada hadlaan in loo diido adeegyada aasaasiga ah sida cuntada iyo biyaha, si ay ugu qasbaan inuu ka baxo tuulada. Markii ay maqleen arrintan, kooxdu waxay la xiriirtay dadka tuulada deggan waxayna ka wada hadleen xorriyadaha dastuuriga ah ee uu ninku damaanad qaaday, iyaga oo tilmaamay in ay sharci darro tahay in la bartilmaameedsado shakhsiyaadka diintooda awgeed. Waxay sidoo kale booliiska ugu yeereen ilaalin, si ay ugu wargeliyaan horumarka. Ugu dambeyntii, dadka tuulada ayaa go'aansaday in aysan sii wadin qorshayaashooda.

Xigasho: Stefanus Alliance International, www.stefanusalliansen.no

XEELADAHHA BOGSASHADA

Saameynta xadgudubka xuquuqda aadanaha waxay ka dheer tahay dhibaata degdegga ah ee uu keeno xadgudubka laftiisa. Noloshu iyo bulshooyinka waxaa burburin kara dhaawac, dhibaatooyin dhaqaale oo ka dhasha xadgudubyada, iyo burburka kalsoonida. Xeeladaha bogsashada waxay ku saabsan yihiin waxa aan sameyno si aan u caawinno shakhsiyaadka iyo bulshooyinka in ay helaan bogsiiin, caddaalad iyo dib-u-heshiisiin ka dib marka xadgudubyadu dhacaan.

Xeeladahani waxay ku lug leeyihiin bixinta taageero wax ku ool ah, sida hoy ammaan ah ama la-talin; diiwaangelinta xadgudubyada si loo hubiyo in aan la dabooli karin iyo in la helo caddayn ku saabsan hababka sharciga; dadaallada lagu caawinayo dhibanayaasha in ay helaan caddaalad iyo magdhow; iyo xusida xadgudubyada.

In kasta oo xeeladahani ay diiradda saaraan waxyaabihii hore u dhacay, haddana waxay door muhiim ah ka ciyaaraan ka hortagga xadgudubyada mustaqbalka. Waxay xoojiyaan bulshooyinka dhaawacan, waxay gacan ka geystaan joojinta ciqaab la'aanta u oggolaanaysa kuwa xadgudubka geystay in ay iska daayaan ciqaab la'aan, waxayna abuuraan meel lagu aqoonsado oo lagu xuso xanuunka dhibanayaasha iyo qoysaskooda.

XEELAD TAAGEERADA AGABKA IYO MID NAFSIYEED

Dadka la kulma xadgudubyada xuquuqda aadanaha waxay u baahan karaan taageero degdeg ah oo dheer. Nooca taageerada loo baahan yahay way kala duwan tahay iyadoo ku xiran waxa dhacay. Tusaale ahaan, qofku wuxuu u baahan karaa qof la fadhiisto inta uu shoogsan yahay, helitaan daryeel caafimaad ama meel ammaan ah oo uu ku nasto; dadka ay barakiciyeen rabshaduhu waxay u baahan karaan hoy ku meel gaar ah iyo cunto; dadka ay soo gaareen dhaawacyaduna waxay u baahan yihiin taageero nafsi ah oo muddo dheer ah.

Agab badan oo loo baahan yahay si loo daryeelo dadka waxaa laga heli karaa shabakadaha taageerada aan rasmiga aheyn ee bulshooyinka dhexdooda. Xoojinta nidaamyadan taageerada aan rasmiga aheyn waxay gacan ka geysan kartaa dhisidda adkeysiga bulshada. Isla mar ahaantaana, waa muhiim in la dalbado in dawladdu ay gudato, mas'uuliyaddeeda ah, in ay daryeesho muwaadiniinta xuquuqdooda lagu xadgudbay.

PHOTO DENYS SMYRNOV / ALAMY STOCK PHOTO

Yoga iyo saaxiibtinimada dadka ka badbaaday ISIL, Ciraaq

Yazidis waa bulsho diimeed-qowmiyadeed oo ku taal waqooyiga Ciraaq oo diintoodu ay saameyn ku yeelatay dhaqamada ka hor Islaamka, Islaamka, Masiixiga iyo dhaqannada Zoroastrian. Dowladda Islaamiga ah (ISIL) waxay silcin jirtay Yazidis qarniyo badan, ugu dambeyntii. Sannadkii 2014, Azeezah waxaa afduubtay dagaalyahannada ISIL, waxaana lagu qasbay inay diinta Islaamka qaadato. Waxay baxsatay 4 sano ka dib, laakiin waxay la ildaran tahay dhaawaca xaaladdeeda waxayna heshay nolol aan qoyskeeda lahayn, kuwaas oo intooda badan u qaxay Jarmalka, aad bay u adkayd. Sannadkii 2019, waxay ku biirtay fasal yoga ah oo ay maamusho WEPO, oo ah hay'ad aan dawli ahayn oo maxalli ah. Fasalladu waa meel ammaan ah oo ay haweenka barakacay ku nastaan, ka hadlaan dareenkooda oo ay saaxiibo ku yeeshaan jawigoodaan cusub.

"Waxay naga caawineysaa inaan ka baxno xaqiiqadeena. Waxaan halkaas saaxiibo ka sameystay."

Azeezah

Xigasho: www.kurdistan24.net

XEELAD XADGUDUBYADA DUKUMENTIGA

Diiwaangelinta xadgudubyada waxaa ka mid ah abuurista diiwaan joogto ah oo dadweyne oo ku saabsan xadgudubyada xuquuqda aadanaha iyo cawaaqibkooda. Tani waxay macnaheedu noqon kartaa diiwaangelinta xaqiiqooyinka waxa ka dhacay xaalad gaar ah ama diiwaangelinta saameynta xun ee sharciyada, siyaasadaha iyo siyaabaha loo shaqeeyo ee takoora, xaddida ama ku xadgudba xuquuqda si ballaaran.

Dokumentiyadu waa muhiim si loo hubiyo in xadgudubyada xuquuqda aadanaha aan la dabooli karin waxayna aasaas muhiim ah u tahay xeelado kale oo dhowr ah. Sheekooyinka iyo caddaymaha la ururiyay waxaa loo isticmaali karaa:

- si loo raadiyo caddaalad iyo magdhow dhibbanayaasha hababka sharciga
- si loo caawiyo dhibbanayaasha in ay xusaan wixii dhacay
- saldhig u ah shaqada u doodista si loogu qanciyo go'aan-sameeyayaasha in ay wax ka qabtaan sababaha xadgudubyada
- iyo in la kordhiyo wacyigelinta dadweynaha ee dhibaatooyinka iyo in la abaabulo dadka si ay uga qeyb qaataan ololaha.

PRVI mutadawiciin ka wada hadlaya shaqadooda.

PHOTO NAHLA CENTER FOR EDUCATION AND RESEARCH

Diiwaangelinta dambiyada nacaybka, Bosnia Herzegovina

Dhammaadkii dagaalkii Bosnia sanadkii 1995, muuqaalkii diimeed ee dalka ayaa si weyn isu beddelay. Deegaanno ay Muslimiintu aqlabiyad ku lahaayeen ayaa noqday aqlabiyadda Kiristaanka, caksigeedana. Xiisadaha qowmiyadeed iyo diimeed ayaa weli jira, dadka ku soo noqda deegaannadoodii asalka ahaa xitaa maanta way nugul yihiin. PRVI waa koox mutadawiciin ah oo adeegsada warbixinnada ka soo baxa warbaahinta maxalliga ah iyo tan qaranka ee la isku halleyn karo si ay u diiwaan geliyaan xadgudubyada xorriyadda diinta ama caqiidadda. Waxay kala saaraan oo ay dhacdooyinka ku ururiyaan liis sannadeed oo ay u diraan mas'uuliyiinta iyo warbaahinta Bosnia, iyo hay'adaha caalamiga ah. Mutadawiciinta ayaa aaminsan in iftiiminta dhacdooyinka gudaha iyo dibadda ay abuuri karto cadaadis isbeddel.

"Waxaan u maleynayaa in dhammaan ficilladeennu ay isbeddel sameeyaan, iyadoon loo eegin sida ay u yar yihiin." *Emina, Mutadaw PRVI ah*

Xigasho: Emina Frljak, PRVI iyo Xarunta Waxbarashada iyo Cilmi-baarista ee Nahla

Calaamad ogeysiinta Muslimiinta xayiraadaha saaran xuquuqdooda in ay galaan tuulo ku taal gobolka Shan, Myanmar.

PHOTO BHRN

Diiwaangelinta xadgudubyada, Myanmar

Shabakadda Xuquuqda Aadanaha ee Burma (BHRN) waa urur heer aasaasi ah, oo ka shaqeeya sidii loo iftiimin lahaa xaaladda Muslimiinta iyo dadka kale ee laga tirada badan yahay ee diimaha laga tirada badan yahay ee Myanmar. Sannadkii 2016, u ololeeyayaasha BHRN waxay ururiyeen boqolaal markhaatiyaal ah oo ka kala yimid dalka oo dhan. Natiijooyinka waxaa ka mid ahaa kiisas Muslimiin ah oo laga hor istaagay in ay helaan kaararka aqoonsiga, mas'uuliyiintu waxay xannibeen dib u dhiska masaajidda burburay iyo koror xooggan oo ku yimid tirada tuulooyinka mamnuucaya Muslimiinta in ay galaan. Waxay sidoo kale diiwaangeliyeen xaaladda soo food saartay qiyaastii 120,000 oo Muslimiin Rohingya ah oo qowmiyadeed oo ku xayiran xeryaha barakacayaasha gudaha iyadoo xayiraad la saaray dhaqdhaqaaqooda, helitaanka daryeelka caafimaadka iyo waxbarashada. Rabshadaha iyo cadaadiska ka dhanka ah bulshada Rohingya ayaa sii kordhay sannadihii 2016 iyo 2017, taasoo keentay in ku dhawaad 800,000 oo Rohingya ah ay u cararaan Bangladesh oo deriska la ah.

"Waxaan soo uruurinay oo daabacnay caddaymaha si aan si wax ku ool ah ugu iftiiminno baaxadda dhibaataada beesha caalamka." *Kyaw Win, BHRN*

Xigasho: Shabakadda Xuquuqda Aadanaha ee Burma, www.bhrn.org.uk

XEELAD RAADI CADDALAD IYO MAGDHOW

Dowladdu waxaa waajib ku ah in ay hubiso in dadku ay helaan caddaalad haddii xuquuqdooda la jebiyo. Magdhawga dhibbanayaasha iyo qoysaskooda, ciqaabta ama ceebeynta kuwa xadgudubka geystana ma bedeli karaan qaladkii la sameeyay, laakiin waxay qabtaan shaqo muhiim ah. Magdhawgu wuxuu ka caawin karaa dhibbanayaasha in ay dib ugu soo laabtaan cagahooda, halka ciqaabtu ay u dirto farriin cad oo ah in xadgudubyada xuquuqda aan loo dulqaadan doonin, taasoo gacan ka geysanaysa la dagaallanka dhaqanka ciqaab la'aanta, kaas oo inta badan ka jirta bulshada.

Xeeladdan waxay qeyb ahaan diiradda saareysaa sidii loo caawin lahaa dhibanayaasha in ay isticmaalaan nidaamka sharciga si ay u helaan caddaalad iyo magdhow - tusaale ahaan iyaga oo la socda habka soo sheegidda dambiyada ama bixinta talo sharci iyo caawimaad. Si kastaba ha ahaatee, tallaabo ka dhan ah caddaalad darrada ayaa sidoo kale ka dhici karta meel ka baxsan qaab-dhismeedka sharciga. Waxaa jira siyaabo badan oo hal-abuur leh oo lagu soo bandhigi karo xadgudubyada looguna xisaabtami karo dambiilayaasha - tusaale ahaan isticmaalka warbaahinta ama baraha bulshada.

Xaflad Cao Dai.

PHOTO All Canada Photos / Alamy Stock Photo

Gargaar sharci oo loogu talagalay dhibbane la weeraray, Fiitnaam

Dalka Vietnam, dawladdu waxay si weyn u xakameysaa dhaqdhaqaaqa diinta, iyadoo abuurta bulshooyin diimeed oo daacad u ah dowladda oo dadku ay ka filayeen in ay raacaan. Dadka diinta ku dhaqma iyagoo adeegsanaya bulshooyin diimeed oo madax-bannaan ayaa la kulmi kara dhibaateyn.

BPSOS, oo ah urur qurbo-joog ah oo reer Vietnam ah, ayaa qareen u qortay mid ka mid ah taageerayaasha Cao Dai ee madax-bannaan oo ay weerar gacan ka hadal ahaan ah, oo ay ku qaadeen xubno ka tirsan kooxda Cao Dai, ee dawladdu oggolaatay ka dib markii iyada iyo taageerayaasheeda Cao Dai ay iska caabiyeen. Isku daygii kooxdaas ee ahaa in ay la wareegaan macbadkooda. Natiijo ahaan, haweeneydu waxay heshay magdhow dhaqaale iyada oo loo marayo nidaamka sharciga, kooxda Cao Dai ee dawladdu oggolaatayna waxay joojisay isku daygoodii la wareegida. Tani ma ahayn oo keliya guul u soo hoyatay haweeneyda laakiin sidoo kale calaamad rajo leh oo ku saabsan xorriyadda diinta ama caqiidadda dalka, maadaama garsoorka Vietnam uu aad u siyaasadaysan yahay.

Xigasho: BPSOS, www.bpsos.org

Maxkamadda Dastuuriga ah ee Federaalka Ruushka.

PHOTO OLEG BELOV / ALAMY STOCK PHOTO

Caqabad sharci ah oo ku wajahan ganaaxyada cibaadada awgeed, Ruushka

Wadanka Ruushka, hay'adaha fulinta sharciga ayaa ganaaxyo maamul ku soo rogay bulshooyin diimeedka ee ku kulma cibaadada guryaha gaarka loo leeyahay, iyadoo ku eedeeyay 'in si xun loo isticmaalay dhulka'.

Sannadkii 2019, qareenno ku takhasusay xorriyadda diinta ama caqiidadda, ayaa si guul leh u difaacay bulsho diimeed oo ka soo horjeesatay ganaaxyadan. Maxkamadda Dastuuriga ah ayaa go'aan mideysan ka soo saartay in ururada diimeed ay xaq u leeyihiin inay sameeyaan adeegyada cibaadada iyo inay ku sameeyaan cibaado diimeed goobaha la deggan yahay iyada oo aan wax caqabad ah la kulmin. Xukunkan wuxuu yeelan karaa awood uu ku caddeeyo qaab-dhismeedka sharciga ah ee Ruushka ee shirarka cibaadada ee ka baxsan dhismayaasha diinta ee si rasmi ah loo aqoonsan yahay waxayna dejisaa tusaale ilaalinta xuquuqda xorriyadda diinta ama caqiidadda.

Xigashoe: Xarunta Slavic ee Sharciga iyo Caddaaladda, www.sclj.ru

XEELAD XUSIDDA

Mararka qaar, xadgudubyada xuquuqda aadanaha waxaa ku xiga aamusnaan wadajir ah. Mas'uuliyiintu waxay isku dayi karaan in ay aamusiyaan xadgudubyada si ay u ilaaliyaan dembiilayaasha saameynta leh, ama ay u badbaadiyaan wejigooda; hoggaamiyeyaasha bulshadu waxay u maleyn karaan in ay ku wanaagsan tahay in lagula hadlo wada noolaanshaha halkii si furan looga hadli lahaa xadgudubyada la soo maray; oo dhibanayaasha rabshadaha galmada waxaa laga yaabaa in ay aamusiyaan dhaqan ceeb ah.

Nabarrada aan la daweyn way dhacaamaan. Bulshooyinka adkeysiga leh, caddaaladda iyo kuwa dib u heshiisiinta leh waxaa suurtoagal ah oo keliya marka aan qirno caddaalad darrada, aan siino dhibbanayaasha cod oo aan siino dambiilayaasha fursad ay ku qirtaan khaladaadkooda oo ay ballan qaadaan in ay isbeddelaan. Xaaladaha iska horimaadka, badanaa waxaa jira dhibbanayaal iyo dambiilayaal dhinac walba ah.

Xusashadu waxay qaadan kartaa qaabab badan, tusaale ahaan dhacdooyinka xuska sanadlaha ah; dhageysiyada dadweynaha oo kuwa ku lugta leh ay sheekooyinkooda ku sheegaan; bandhigyada sawirrada, sheekooyinka iyo rikoodhada ama farshaxanka waddooyinka iyo muusikada.

Taallo loo sameeyay dadkii ku dhintay xasuuqii Nazi-ga ee Babyn Yar.

PHOTO SERGIY PALAMARCHUK / ALAMY STOCK PHOTO

Xuska xasuuqii ka dhacay Ukraine

Sannadkii 1941, 29 iyo 30 Sebtembar, 33,771 Yuhuud ah ayaa lagu toogtay dooxa Babyn Yar ee Ukraine. Xasuuqii dhacay si dhib yar ayaa loo aqoonsaday xilligii Soofiyeeti laakiin tan iyo markaas waxaa la xusayay oo hadda la xusayaa sannad kasta.

Kulanka Yuhuudda Yukreeniyaan waa hay'ad aan dawli aheyn oo ka shaqeysa soo saarista sheeko taariikheed oo la wadaago - sheeko taariikheed oo run ah oo ku saabsan xiriirka Yukreeniyaan iyo Yuhuudda - iyo in wax laga qabto nabarrada taariikhiga ah, tusaale ahaan iyadoo dib loo soo celinayo wacyigelinta ku saabsan nolosha Yuhuudda ee Yukreeniyaan ka hor dagaalkii. Sannad-guuradii 75^{aad} ee xasuuqii, UJE waxay abaabushay barnaamij toddobaadle ah oo hawlo ah, oo ay ku jiraan shir dhallinyaro ah, siminaaro dadweyne iyo riwaayad si loo xuso xasuuqii.

Xigasho: Kulanka Yuhuudda Yukreeniyaan, ukrainianjewishencounter.org

